

Stručni rad

S POSTAVLJANJEM GRANICA JAČAMO DJETETOVU OSOBNOST

Marija Vodovnik
Osnovna šola Frana Roša Celje, Slovenija

Sažetak: Prilikom postavljanja granica često se susrećemo s problemima, koji su normalni i ne znače neuspjeh u obrazovanju. Probleme moramo shvatiti kao izazov, a ne kao poraz, inferiornost, nesposobnost, sumnju u sebe ili nesposobnost. Nemamo recept za postavljanje granica, ali imamo životni izazov. Put do odredišta je krivudav i s mnogo slijepih ulica. Ako se prema tim putovima odnosimo realno, bogatiji smo za mnoga iskustva. Činjenica je da se djeca i odrasli mijenjaju, a samim time se mijenja i odgojni stav. Ograničenja nisu zabrane i ni na koji način ne bi trebala biti kazna. Granice su dio temelja na kojem roditelji i odgajatelji grade odnos s djetetom. To znači da svoju moć ne potvrđujemo granicama, već želimo usmjeravati i podržati djecu i poticati. Granice nam govore koji su nam izbori dostupni. Oni također mogu predstavljati uvjete pod kojima dopuštamo da se nešto dogodi ili dogodi u mjeri u kojoj se to dogodi možemo to učiniti sami.

Ključne riječi: granice, pravila, međusobni odnosi, djeca.

1. Uvod

Obitelj je važna životna mogućnost čovjeka. Svojim karakteristikama utječe na djetetovu osobnost u svim razdobljima njegova razvoja. Ako želimo da se dijete razvije u zdravu ličnost, moramo ispuniti određene zahtjeve obiteljskog odgoja. Važno je ostvarivanje ravnopravnosti roditelja i djece. To znači međusobno poštovanje. Ali ne možemo poštovati dijete ako prvo ne poštujemo sebe.

2. Središnji dio

U svakom društvu potrebna su nam pravila i granice koje nam omogućuju kvalitetan zajednički život. Bez tako ustaljenog načina života ne bismo mogli održati kvalitetnu egzistenciju svakog pojedinca, a prije svega ne bismo bili uspješni u različitim metodama obrazovanja koje su nam potrebne za napredak i nadogradnju ponašanja i znanja, i njihov prijenos. Uz primjereno postavljene granice slijedimo načela, razvojne korake, postavljene ciljeve i omogućujemo napredak djece. Najvažnija zadaća obitelji je pripremiti dijete za život. Riječ je, naravno, o dugotrajnom procesu u kojem dijete vodimo, učimo, pomažemo mu u odrastanju, ali ne smijemo prijeći niti jednu razvojnu fazu. Obitelj ostaje najvažnija škola u kojoj dijete uči kako izraziti i zadovoljiti svoje potrebe. To uči iz odnosa između svojih roditelja i odnos roditelja prema njemu. Ako je taj odnos pun poštovanja, ljubavi, prihvaćanja, dijete će moći naučiti nositi se sa svojim osjećajima pretačući svoja iskustva u riječi. Moći će biti znatiželjno i kreativno u potrazi za svojom autonomijom, moći će sigurno razgledavati svijet i upoznavati njegove zakonitosti, granice, mehanizme i pravila te formirati vrijednosti i samopouzdanje koje omogućit će mu da slijedi siguran put u svijet [3].

Odgoj djece predškolske dobi shvaćamo kao proces socijalizacije. To je proces u kojem se dijete prilagođava okolini, uspostavlja harmoničan odnos s njom, asimilira je i integrira u okolinu. Pritom razvija osobine karakteristične za čovjeka. U tom procesu razvijaju se konkretne dispozicije ličnosti na društveno prihvatljiv način. Važan je proces učenja u kojem se razvijaju kognitivne sposobnosti djeteta. S njima razumijemo sebe i svijet oko sebe, a ujedno i kultiviramo sebe. U procesu humanizacije odvija se razvoj tipičnih osobina svojstvenih osobi, koje se očituju u njezinom ponašanju i doživljaju osobnih kvaliteta, načinu komuniciranja, razmišljanju itd. Kod odgoja djece moramo imati na umu osobnost djeteta, sredinu iz koje dolazi i duh vremena u kojem živimo. Djetetova osobnost kombinacija je različitih nasljednih, obiteljskih i društvenih utjecaja. Osim toga, svatko od nas u sebi nosi još jedan dio koji odlučuje kako ćemo sve te darove koristiti u životu. Stoga je zadatak nas odraslih osvijestiti djetetu taj dio njegove nutrine, radi njega samoga i jer će samo ono najviše doprinijeti njegovoj životnoj sreći. To je svakako najzahtjevniji zadatak obrazovanja. Nije lako pomoći djetetu da pronađe svoj smisao života. To je put odrastanja, kroz koji skupljate iskustva koja su ipak drugačija važno za razumijevanje sebe i, naravno, onih koji ga okružuju. On će sigurno htjeti s njima uspostaviti odnose koji će biti što zadovoljavajući za njega i za sve ostale [5].

Odgoj ovisi i o vrijednostima koje su važne za pojedinu obitelj. One su različite u različitim obiteljima, jer je čovjek samostalno biće koje samostalno donosi odluke. Bitno je da preuzme odgovornost za odluku koju je donio, da će je provesti. Vrijednosti su jednako dostupne svima i predstavljaju isti izazov za svakog pojedinca. Istina je, međutim, da ih nije lako naučiti, ali ih moramo upoznati, za njih se definirati i ostvariti. Najvažnija vrijednost je ljubav. Ovo mora biti bezuvjetno. Bezuvjetna ljubav također je vezana uz djetetovo povjerenje u odraslu osobu i time uspostavljanje iskrenog odnosa. Djetetu odgovara odgoj koji postavlja granice. Nije namijenjen samo zadovoljavanju potreba odraslih, već pomaže i djetetu. U odgajanju djeteta do samostalnosti potreban mu je siguran prostor koji mu mi odrasli postavljamo. Ako ga nema, izložen je neograničenom prostoru samovolje u kojem se osjeća nezaštićeno i izgubljeno. Doista, društveno se ponašanje ne može oblikovati bez ograničene slobode.

Granice i pravila bitni su za zdrave odnose. Koristimo ih kako bismo se brinuli o sebi u odnosima s drugima i kako bismo održali red i zdrav razum u svojim životima. Uklanjaju potrebu da nekoga vrijeđate, dominirate ili ismijavate, štoviše, čak i ponižavate. Oni postavljaju

uvjete u kojima smo spremni surađivati i nastaviti suradnju u traženju rješenja za konkretan problem. Granice i pravila govore nam koji su nam izbori dostupni. Oni također mogu predstavljati uvjete pod kojima dopuštamo da se nešto dogodi ili odvija u mjeri u kojoj smo mi sami za to sposobni. Granice nam pomažu da preuzmemo odgovornost za svoje izbore, a ne za postupke drugih. Ako nema granica i pravila, djeca mogu učiniti nešto vrlo neugodno nama, ili čak i mi njima [6].

Najvažnija granica je briga o sebi. Nažalost, to je još uvijek prilično stran koncept u našoj kulturi. Kad mi odrasli pomislimo na svoje potrebe, odmah imamo lošu savjest što smo uskratili svoju djecu. To ne znači da tu granicu ne možemo usaditi svojoj djeci. Odrastali smo odgajajući svoju djecu često nesigurni kako postupiti. Stoga posljedice toga mogu biti prilično paradoksalne. Dok mnogi odrasli shvaćaju slobodu i neovisnost kao odsutnost granica i pravila, djeca traže jasne i čvrste uzore koje će slijediti, po kojima će rasti i mjeriti se s njima. Umjesto toga, djetetu govorimo, objašnjavamo i razgovaramo s njim sve dok ne počnemo bezobzirno vikati ako nas dijete ne može ili ne želi razumjeti. Dopuštanje prevelike slobode često se pretvara u nepromišljenost, psovanje i povlačenje ljubavi. U takvim slučajevima djeca se osjećaju samostalno, skućeno i bespomoćno. Granice oblikuju prostor i vrijeme, pružaju sigurnost i pouzdanost te su orijentirne točke. Granice također mame, one su znakovi, ali ponekad vrijede samo kratko vrijeme. Djeca trebaju granicu koju moramo uzeti u obzir i poštovati kako bismo osigurali njihov dostojanstven razvoj. Dakle, granice također štite, ali ne štite od stvarnosti. Postaviti granice znači pokazati djetetu što želimo od njega. Uglavnom, kažemo mu koje su nam vrste ponašanja prihvatljive, a koje nisu. To pokazujemo i djetetu svojim reakcijama na njegovo ponašanje. Djeca trebaju jasne granice. Tako djeca uče gdje im je mjesto. Ako su granice jasne, djeca neće doživjeti osjećaj tjeskobe. Istodobno, u vrlo ranoj dobi dobivaju priliku iskusiti ekstremne emocije pod kontrolom. Tako ih upoznaju i uče kontrolirati. u načinu odgoja, gdje odrasli ne postavljaju granice i ravnodušni su prema tome, granice i pravila često se pojavljuju u zabrane kao i kazne. U takvim slučajevima djeca zabranu doživljavaju kao nešto negativno, jer je svrha zabrane slomiti njihovu volju. Zabrane nisu prikladno sredstvo za postavljanje granica. Samo one mogu dovesti do tajni i laži, nastavlja autorica, te nova iskustva ispuniti neugodnim osjećajima i grižnjom savjesti. Djeca osjećaju i osjećaju da zabrane često dolaze iz nekontrolirane spontanosti, izraz su bespomoćnosti i prirodno su usmjerene prema potrebama odrasle osobe. Mi smo odrasli koji u ranom djetinjstvu postavljamo granice i pravila. Granice možemo postaviti kada se osjećamo sami, imamo svoje mišljenje, znamo kako riješiti svoje probleme i znamo pronaći pomoć u problemima. I ne samo to. Važno je da dijete prihvatimo sa svim njegovim osobinama ličnosti.

3. Zaključak

Pravila djetetu daju osjećaj sigurnosti. Ako dijete zna što se od njega očekuje, a što smije, ono ima sigurne granice unutar kojih može osjećati slobodu i neovisnost. Dobro je da se oba roditelja slažu s pravilima, još je povoljnije ako se i djeca s njima slažu i sudjeluju u njihovom stvaranju. Vjerujem da veliku ulogu u tome igra dosljednost, koja je važna komponenta okvira koji postavljamo. Bez toga su djeca nesigurna, a najgoreg slučaju nepovjerljiva i potpuno zbunjena. Dosljednost se često testira u različitim situacijama. Nužno je i neizbježno da ponekad budemo nedosljedni. Naši se osjećaji mijenjaju iz dana u dan, a ako želimo biti dosljedni cijelo vrijeme, nismo autentični. Za dobre i ugodne međuljudske odnose važno je razgovarati s djetetom. Vrlo je dobro djecu što ranije navikavati na razmjenu mišljenja. Što više razgovaramo, to će naši odnosi biti bolji i dublji. Roditelji i stručnjaci moraju podržati djecu, omogućiti im emocionalno okruženje u kojem mogu sigurno proživjeti svoje osjećaje, jer emocije i osjećaji jednostavno postoje i potrebno im je omogućiti da se izraze.

4. Literatura

- [1.] Biddulph, S. [2003]. Skrivnost srečnega otroštva. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [2.] Blustein, J. [1998]. Kako otroku postaviti meje in poskrbeti tudi zase. Ljubljana: Inštitut za razvijanje osebne kakovosti.
- [3.] Gurtler, H. [2000]. Vzgoja brez solz. Ljubljana: Založba Kres.
- [4.] Rogge, J. U. [2000]. Med popustljivostjo in strogostjo. Tržič: Učila, založba, d.o.o.
- [5.] Zupančič, M., Justin, J. [1991]. Otrok, pravila, vrednote. Radovljica: Didakta.
- [6.] Žorž, B. [2002]. Razvajenost, rak sodobne vzgoje. Celje: Mohorjeva družba.